

KS. STANISŁAW DYK

WIELKOPOSTNE ITINERARIUM CHRZCIELNE W PRZEPOWIADANIU HOMILIJNYM

Zasadniczym i pierwszorzędnym źródłem przepowiadania homilijnego jest Pismo Święte. Trzeba pamiętać jednak, że homilista w swym przepowiadaniu odwołuje się już nie do tekstu Pisma Świętego, lecz do czytań Lekcjonarza, które są proklamowane w liturgii. Czytania mszalne zaś są nie tyle tekstem biblijnym, co tekstem biblijno-liturgicznym. Nierzadko bowiem różnią się one w swoim kształcie od pierwotnego tekstu biblijnego. Poza tym zostały one wyjęte z Pisma Świętego i umieszczone w kontekście liturgii. To oznacza zmianę kontekstu i wskazuje, że zrozumienie perykop biblijnych w liturgii i w Biblii może się różnić¹. Ten nowy, liturgiczny kontekst nie zubaża perykop biblijnych, lecz umieszcza je w sytuacji, w której podkreśla się jeden lub dwa elementy wzięte z wielostronnego, treściowego bogactwa tych tekstów. Ten nowy kontekst tworzą pozostałe czytania Lekcjonarza, teksty euchologiczne, znaki i symbole liturgiczne, sprawowane misterium i w końcu dany cykl lub okres liturgiczny, w który dana celebrowanie jest włączona². W liturgii jednak dany tekst biblijny odczytany jest na potrzeby tej, a nie innej celebracji i stąd po umieszczeniu go w Lekcjonarzu może on nabrać innej wymowy³.

Ks. dr hab. STANISŁAW DYK, prof. KUL – kierownik Katedry Homiletyki Materialnej w Instytucie Liturgiki i Homiletyki KUL, Redaktor naczelny „Przeglądu Homiletycznego”; adres do korespondencji: ul. Radziszewskiego 7, 20-039 Lublin; e-mail: stan.dyk@wp.pl

¹ Por. S. Dyk. *Układ Lekcjonarza mszalnego pomocą w interpretacji orędzia biblijnego*. „Zeszyty Naukowe KUL 52:2009 nr 1 s. 63-68.

² Por. R. De Zan. *Ermeneutica (del lezionario)*. W: *Liturgia*. A cura di D. Sartore, A.M. Triacca, C. Cibien. Milano 2001 s. 669.

³ „Wielorakie skarby jednego słowa Bożego w godny podziwu sposób zostają udostępnione w różnych obchodach i w różnych zgromadzeniach wiernych, którzy uczestniczą w tych obcho-

W niedziele okresów o szczególnym znaczeniu czytania wybrane zostały w taki sposób, aby dokładniej przedstawić misterium, które się wspomina i aktualizuje. Chodzi o to, aby ofiarować głęboką katechezę na temat teologicznych i duchowych treści danego okresu liturgicznego⁴. Z tego powodu wszystkie czytania zostały ze sobą zharmonizowane pod względem treściowym (*lectio thematica*)⁵. Podczas całego roku liturgicznego Kościół „otwiera bogactwa zbawczych czynów i zasług swojego Pana tak, że one uobecniają się niejako w każdym czasie, aby wierni zetknęli się z nimi i dostąpili łaski zbawienia” (KL 102). Tego wszystkiego społeczność wierzących doświadcza szczególnie w czasie Wielkiego Postu, który ma za cel przygotować do Wielkiej Nocy „czy to katechumenów przez różne stopnie inicjacji chrześcijańskiej, czy to wiernych przez wspomnienie chrztu i pokuty”. Do tego doświadczenia Kościół prowadzi wiernych przede wszystkim przez zwiastowanie słowa Bożego. W cyklu liturgicznym A niedzielne czytania Lekcjonarza zostały dobrane ze względu na chrześcijańską inicjację tak, aby podkreślić sakramentalno-chrzecielny charakter Wielkiego Postu. Chrzest jawi się w tym okresie jako wartość, którą należy odkryć i przeżywać⁶. Oprócz

dach [...] Sprawowanie liturgii bowiem, które opiera się na słowie Bożym i jest nim przeniknięte, staje się nowym wydarzeniem ubogacającym to samo słowo nową interpretacją i skutecznością. Tak Kościół w liturgii zachowuje wiernie ten sposób odczytywania i wyjaśniania Pisma Świętego, jaki zastosował sam Chrystus, który wzywał do badania całego Pisma Świętego od «dzisiaj» swego wydarzenia” (Święta Kongregacja Kultu Bożego. *Wprowadzenie do drugiego wydania Lekcjonarza mszalnego*. Poznań 2011 [dalej skrót: WDLM] nr 3).

⁴ Por. WDLM 93-110; A. Bugnini. *La riforma liturgica (1948–1975)*. Roma 1983 s. 413; R. De Zan. *Leggere la Bibbia nella liturgia*. „Rivista liturgica” 88:2001 nr 6 s. 880; H. Simon. *Przepowiadanie biblijne*. W: *Biblia w nauczaniu chrześcijańskim*. Red. J. Kudasiewicz. Lublin 1991 s. 67 n. „Rok liturgiczny spełnia przeto ważne zadanie homiletyczne – jest kluczem hermeneutycznym do zrozumienia tekstów biblijnych. [...] Nie sposób dziś aktualizować tekst biblijny w oderwaniu od teologii roku liturgicznego. Ona bowiem jest najbliższym kontekstem perykop biblijnych. Znajomość teologicznego wymiaru okresu liturgicznego pozwoli homilecie wyakcentować tę myśl zbawczą, którą Kościół zamierzał przekazać” (H. Simon. *Teksty liturgiczne jako źródło przepowiadania*. W: *Liturgia i przepowiadanie*. Red. W. Przyczyna. Kraków 2010 s. 177).

⁵ Por. N. Bonneau. *Biblia a liturgia*. W: *Międzynarodowy Komentarz do Pisma Świętego. Komentarz katolicki i ekumeniczny na XXI wiek*. Red. W.R. Farmer. Warszawa 2001 [dalej skrót: MPKS] s. 120.

⁶ To powiązanie okresu Wielkiego Postu i chrztu zostało wyraźnie podkreślone przez Sobór Watykański II: „Zarówno w liturgii, jak i w katechezie należy przedstawić w pełniejszym świetle podwójny charakter Wielkiego Postu. Przez przypomnienie chrztu lub też przygotowanie do niego oraz przez pokutę ma on usposabiać wiernych, gorliwiej oddających się słuchaniu słowa Bożego i modlitwie, do obchodzenia paschalnego misterium. Dlatego: a) szerzej należy uwzględnić elementy chrzcielne właściwe liturgii Wielkiego Postu; stosowne będzie przywrócenie niektórych elementów dawnej tradycji” (KL 109).

chrzcielnej wymowy tekstów Lekcjonarza trzeba zwrócić uwagę na powiązanie ze sobą poszczególnych czytań, które mają za cel podkreślenie tajemnicy dnia⁷.

W praktyce przepowiadania homilijnego zdarza się, że homiliści nie biorą pod uwagę takiego układu Lekcjonarza oraz wspomnianej wyżej funkcji czytań mszalnych. Według badań Zdzisława Sidła, który przeanalizował świętokrzyskie kazania radiowe okresu Wielkiego Postu, zdecydowana większość homilii nie oddaje teologicznego ducha właściwego temu okresowi. W homiliach na niedziele cyklu A tylko w siedmiu na pięćdziesiąt cztery homilie znajduje się odniesienie do rzeczywistości chrześcijańskiego chrztu. Jedna trzecia badanych homilii w ogóle nie łączy się z liturgią słowa Bożego danego dnia. Wiele zaś balansuje na granicy kerygmatu tekstów świętych⁸. Celem niniejszego opracowania będzie zatem ukazanie, w jaki sposób wielkopostne niedzielne czytania mszalne cyklu wpisują się w tematykę chrześcijańskiego chrztu. Chodzić tu będzie także o przedstawienie zasadniczej wymowy Lekcjonarza niedzielnego okresu Wielkiego Postu, cyklu A.

1. PIERWSZA NIEDZIELA WIELKIEGO POSTU

Ewangelia według św. Mateusza ukazuje potrójne kuszenie Jezusa, nawiązując do drogi Izraelitów przez pustynię, aż do bram Ziemi Obiecanej. Ewangelista przedstawia Jezusa, „Syna Bożego”, jako nowego Izraela. Jezus na pustyni przechodzi drogę Izraela nazwanego pierworodnym Synem Jahwe (por. Wj 4, 22; Oz 11, 1). W przeciwieństwie jednak do Izraela, który ulega pokusie chleba (por. Wj 16; Pwt 8, 3 nn.), pokusie znaku Bożej obecności (por. Wj 17, 1-7; Pwt 6, 16) i pokusie władzy połączonej z idolatrią (por. Pwt 6, 13-15; Wj 32, 8), Jezus zwycięża pokusy. We wszystkim okazuje się posłusznym synem Ojca, wypełniając w ten sposób „wszystko, co sprawiedliwe” (Mt 3, 15). Stosunek do Boga osiągnął zatem w Jezusie te wyżyzny, do których Bóg chciał doprowadzić swój lud. Poszczególne pokusy są ilustracją owej ojcowsko-synowskiej relacji, którą Jezus, idąc śladem Izraela-

⁷ Homiletyczna hermeneutyka Lekcjonarza Wielkiego Postu w cyklu A powinna uwzględnić także treściową łączność tekstów Lekcjonarza z *euchologium*, a przede wszystkim z kolektą i prefacją własną każdej niedzieli.

⁸ Por. Z. Sidła. *Paraneza homilijna w polskim przepowiadaniu posoborowym. Studium homiletyczne w świetle „Kazań świętokrzyskich” okresu Wielkiego Postu*. Lublin 2013 [mps KUL] s. 115-122.

la, powtarza i wypełnia. Celem opowiadania Mateusza jest także wezwanie do takiej postawy wszystkich chrześcijan, którzy pomimo posiadania Ducha też będą poddawani pokusie. Mają oni pamiętać, że otrzymane od Boga słowo o Jego miłości do swych dzieci ma im pomagać w przezwyciężaniu zbyt-nych trosk o sprawy materialne. Zasadą postępowania chrześcijanina ma być wola Boża i plany Boże wyrażone w Piśmie (pierwsza pokusa). Zaufanie do Boga ma pomagać chrześcijanom w przetrwaniu ciężkich doświadczeń codzienności, bez domagania się cudownych interwencji Boga (druga pokusa). Drogą do wywyższenia i osiągnięcia władzy w życiu nie jest zabieganie o łaskawość i uleganie „bogom tego świata” (2 Kor 4, 4) czy mamonie, lecz cześć i wyłączny kult Boga (trzecia pokusa). W takim świetle Jezus jawi się zatem jako ten, który został „poddany próbie pod każdym względem” (Hbr 4, 15), i który miłuje Boga doskonale⁹.

W pierwszym czytaniu wykorzystane są dwa fragmenty Księgi Rodzaju. Pierwszy z nich prezentuje stwórcze dzieło dobrego Boga (2, 7-9). Drugi ukazuje niewdzięczną odpowiedź człowieka (3,1-7). Konstrastują tu zatem ze sobą miłość Boga i niewdzięczność człowieka. Człowiek stworzony przez Boga jako istota wolna od wieków postawiony jest wobec wyboru: za lub przeciw Bogu. Wszystkie pokusy, którym podlegają ludzie, zbiegają się w tej jednej: zerwać więź z Bogiem i zbudować własne życie, bez Boga lub traktując Go jako rywala czy wroga. Posłuszeństwu Jezusa z Ewangelii przeciwstawione jest zatem nieposłuszeństwo Adama i Ewy, którzy ulegają kuszeniu szatana¹⁰. Wzajemny związek między Ewangelią i pierwszym czytaniem został ukazany w czytaniu z Listu św. Pawła do Rzymian (5, 12-19). Podczas gdy w Ewangelii postawa Jezusa jest antytezą buntu i nieposłuszeństwa Izraela, który w czasie wędrówki do Ziemi Obiecanej trzy razy okazał Mu niewierność, to drugie czytanie, nawiązując do lektury z Księgi Rodzaju, dodaje nowy paralelizm: Adam – Chrystus. Antyteza między Ada-

⁹ Por. S. Dyk. *Współczesne przepowiadanie homilijne misteriów publicznego życia Jezusa*. Lublin 2008 s. 115 n.; P. Grelot. *Les tentations de Jésus*. „Nouvelle revue théologique” 117:1995 nr 4 s. 511 n.; A. Paciorek. *Ewangelia według świętego Mateusza. Wstęp, przekład z oryginału, komentarz*. Cz. 1. Częstochowa 2005 s. 162; A. Mellio. *Évangile selon saint Matthieu. Commentaire midrashique et narratif*. Paris 1999 s. 94-96; J. Czerski. *Jezus Chrystus w świetle ewangelii synoptycznych*. Opole 2000 s. 71n.

¹⁰ Por. M. Orsatti. *Prima domenica di quaresima. Interpretare i testi*. „Servizio della Parola” [dalej skrót: SdP] 37:2005 n. 365 s. 79 n.; S. Lach. *Pierwsza niedziela Wielkiego Postu. Pierwsze czytanie*. W: *Komentarze biblijne do czytań mszalnych. Rok A*. Red. J. Homerski. Lublin 1981 s. 33 n.; A. Jankowski. *Przy stole słowa. Objasnienia czytań mszalnych na niedziele i święta*. T. 2. *Wielki Post. Okres Wielkanocy*. Kraków 1999 s. 17 n.

mem i Chrystusem oddana jest za pośrednictwem następujących terminów: nieposłuszeństwo – grzech – śmierć | posłuszeństwo – usprawiedliwienie – życie. W ten sposób staje się On wzorem i twórcą nowego człowieka. Jezus jawi się więc jako umiłowany Syn Boga (por. Mt 2, 15), który „odtworza” w sobie dzieje całej ludzkości, stając się nowym Adamem i nowym Izraelem. Jego zwycięstwo nad szatanem ma zatem wymiar egzemplaryczny i zbawczy.

W perspektywie wielkopostnego itinerarium chrzcielnego liturgia słowa Bożego pierwszej niedzieli cyklu A jawi się jako możliwość odnowienia przyrzeczenia chrztu: „wyrzekam się szatana”. Wzorem tego wyrzeczenia jest sam Chrystus, który (jak to stwierdza embolizm prefacji tej niedzieli) „zniweczył wszystkie podstępny szatana i nauczył nas zwyciężać pokusy do grzechu”¹¹. Teksty Lekcjonarza są dla wierzących wezwaniem do naśladowania Jezusa w przezwyciężaniu pokus. Dla chrześcijanina będzie to droga do pokonania szatana i wyjścia z niewoli duchowego Egiptu, czyli grzechu. Wierzący powinien przy tym pamiętać o pomocy Ducha Świętego i możliwości pokonania szatana.

2. DRUGA NIEDZIELA WIELKIEGO POSTU

Podobnie jak czytania w poprzedniej niedzieli, tak i teraz czytania Lekcjonarza wykazują harmonizację wertykalną (w perspektywie całego cyklu A) i horyzontalną (między sobą). Pierwsze czytanie (Rdz 12, 1-4a) jest kontynuacją opowiadania wielkich etapów historii zbawienia. Po stworzeniu i upadku pierwszych ludzi Bóg powołuje Abrahama i ustanawia lud Boży, z którego będzie się wywodził Zbawiciel. Drugie czytanie (2 Tm 1, 8b-10) odnosi temat powołania do wszystkich chrześcijan i dostrzega jego realizację w osobie Chrystusa (Ewangelia – Mt 17, 1-9). W ten sposób ukazuje związek między pierwszym czytaniem i Ewangelią. Wszystkie teksty należy także odczytać w perspektywie itinerarium chrzcielnego właściwego dla cyklu A.

W Ewangelii dnia mocny akcent położony jest na symbolikę światła, która wskazuje na Boże objawienie. Stąd też aluzje do teofanii na Synaju (por. Wj 34, 29-35) i apokaliptycznych wizji z Księgi Daniela (Dn 10, 6)¹². Boże objawienie jest konieczne, aby poznać istotę Jezusa i tajemnicę Jego misji (por. Mt 16, 17). To Boże objawienie nie przytłacza człowieka, lecz

¹¹ *Mszal Rzymski dla diecezji polskich*. Poznań 2010 s. 29*.

¹² Por. Me11o. *Évangile selon saint Mattieu* s. 310-313.

dodaje mu sił i nadziei w oczekiwaniu Paruzji. To jest główny cel opowiadania Mateusza. Przemienienie Chrystusa jawi się tutaj także jako zapowiedź zmartwychwstania („Wstańcie, nie lękajcie się” – Mt 17, 6). Chrystus antycypuje nie tylko własne, paschalne zmartwychwstanie: on zwiastuje także zmartwychwstanie wierzących w czasie Paruzji. Powstanie leżących na twarzy i przestraszonych apostołów ukazuje też, że Chrystus zmartwychwstały podtrzymuje swoją obecnością Kościół i każdego wierzącego, którzy muszą przeżywać własne itinerarium paschalne. W ten sposób dokonuje się ich zmartwychwstanie w codziennym życiu. Chrystus jawi się u Mateusza jako nowy Mojżesz, doskonały prorok czasów eschatologicznych, którego trzeba słuchać i naśladować¹³. Teologia słuchania słowa Bożego zostaje podkreślona w pierwszym czytaniu, opowiadającym o powołaniu Abrahama na ojca ludu Bożego. Bóg wymaga od Abrahama radykalnego zerwania wszystkich więzi naturalnych. Abram musi opuścić wszystko i zaufać wyłącznie Bożemu słowu. Bóg umacnia swoje wezwanie obietnicą błogosławieństwa. Abram jawi się tu jako wzór właściwego słuchania i przyjęcia słowa Bożego. Na Boże wezwanie: „wyjdź z twojej ziemi rodzinnej” odpowiada czynem: „Abram udał się w drogę”. Podporządkowuje się temu wymagającemu słowu i czyni swoim zamysł Boga. Słuchanie staje się posłuszeństwem, a posłuszeństwo drogą do błogosławieństwa. Dlatego Abram jest modelem wiary dla Izraela, który będzie nazywał go swoim ojcem i dla chrześcijan (por. Rz 4)¹⁴.

Również drugie czytanie poświęcone jest słuchaniu Bożego słowa, wykazując wewnętrzny związek pierwszego czytania i Ewangelii. Fragment wykorzystany przez Lekcjonarz składa się z dwóch części: z początkowego wezwania danego Tymoteuszowi przez Pawła oraz z krótkiego traktatu teologicznego, który uzasadnia i usprawiedliwia takie napomnienie. Pierwsza część, mówiąca o „trudach i przeciwnościach”, jakie trzeba ponieść dla głoszenia Ewangelii, łączy się z pierwszym czytaniem. Druga, teologiczna część perykopy odnosi się bardziej do Ewangelii i mówi o zbawieniu, które dociera do nas poprzez Jezusa nazwanego „naszym Zbawicielem”. Jego

¹³ Por. Dyk. *Współczesne przepowiadanie homilijne* s. 133-137.

¹⁴ Por. L. B o a d t. *Księga Rodzaju*. MKPS s. 288; R. C a n t a l a m e s s a. *Słowo i życie. Refleksje o słowie Bożym na niedziele i święta. Rok A*. Wrocław 1996 s. 52-54; M. O r s a t i. *Interpretare i testi (2 domenica di quaresima)*. SdP 27:2005 nr 365 s. 95 n.; J a n k o w s k i. *Przy stole słowa* s. 26 n. Z pierwszym czytaniem i Ewangelią łączy się także wymowa Psalmu responsoryjnego. Kryje się tu zachęta do wielkiej ufności w Boże słowo, które wzywa nas do podjęcia drogi paschalnej. Bóg, w którym pokładamy nadzieję, sprawi, że śmierć krzyżowa oraz wyjście z „kraju własnych zabezpieczeń” będzie jedynie drogą do otrzymania błogosławieństwa.

zbawcze dzieło zawiera się przede wszystkim w misterium paschalnym: Jezus „przewycięża śmierć” i ukazuje się w chwale. Każdy, kto przyjmuje Chrystusa, doświadcza zbawienia, a jego życie zostaje przemienione i przyjmuje nowy kierunek: przez cierpienie do chwały¹⁵.

W perspektywie wielkopostnej drogi chrzcielnej niedziela ta może być okazją do odnowienia wiary w Boga, do wyznania posłuszeństwa Jego wiary, do zobowiązania się do słuchania Bożego słowa. Na czoło wysuwa się zwrot: „Jego słuchajcie”. Dla katechumena i uczestnika liturgii pojawia się tu zdecydowane wezwanie do posłuszeństwa słowu Bożemu, do realizacji powołania, które brzmi: „wyjdź”, „naśladowaj paschalną drogę Jezusa”. Za wezwaniem tym kryje się zarazem obietnica błogosławieństwa.

3. TRZECIA NIEDZIELA WIELKIEGO POSTU

Harmonizacja wertykalna czytań trzeciej niedzieli cyklu A koncentruje się wokół motywu drogi chrzcielnej oraz wielkich idei historii zbawienia ukazanych w pierwszym czytaniu. Po stworzeniu człowieka (pierwsza niedziela), powołaniu Abrahama (druga niedziela) zostaje ukazany kolejny bardzo ważny etap historii zbawienia: przejście ludu Izraela z niewoli egipskiej do Ziemi Obiecanej, próba na pustyni oraz zatwardziałość serc Izraelitów, którzy potrzebowali cudownych znaków Bożej obecności (Wj 17, 3-7). Czytania Lekcjonarza wykazują także ścisłą harmonizację horyzontalną. Wszystkie mówią o wodzie, która symbolizuje Ducha Świętego, miłość i życie.

Ewangelia według św. Jana (4, 5-42) ma bardzo bogaty wydźwięk. Mowa jest tu najpierw o Jezusie, dawcy wody żywej, która wytryska ku życiu wiecznemu (J 4, 10-14). Dar ten można interpretować na wiele sposobów, m.in. jako symbol Bożego objawienia („Jestem nim Ja, który z tobą mówię” – 4, 26¹⁶) bądź Ducha Świętego. Boże objawienie oddane jest przez Jana

¹⁵ Por. E. Naradoni. *Drugi List do Tymoteusza*. MKPS s. 1592; Orsati. *Interpretare i testi (2 domenica di quaresima)* s. 96n.

¹⁶ W księgach sapiencjalnych mądrość Boża ukazana jest jako dająca życie (por. Prz 13, 14; 18, 4; Iz 55, 1; Syr 24, 21). Tora zaś wypełnia ludzi mądrością jak obfite rzeki (por. Syr 24, 23-29). Ewangelista Jan często łączy Ducha Świętego z objawieniem (por. J 14, 26; 16, 13). W rozdziale czwartym Ewangelii według św. Jana dar wody jest jeszcze niesprecyzowany, ale Jezus będzie go stopniowo wyjaśniał i precyzował: najpierw jest nim Jego słowo, potem życie Boże, następnie Duch Święty i chrzest, ostatecznie jest nim sam Jezus. T. L o s k a. *Ewangelie*

także za pomocą symbolu światła, który będzie motywem przewodnim czwartej niedzieli tego cyklu. W tym zatem przypadku Lekcjonarz podkreśla dar Ducha Świętego¹⁷, który według Jana Ewangelisty daje życie (J 6, 63) i jest darem paschalnym (J 7, 37-39; 19, 30-34; 20, 22 nn.). Kolejnym motywem Ewangelii jest kult w „Duchu i prawdzie” (J 4, 23-24), jawiący się jako szczyt chrześcijańskiej inicjacji. Jezus jest nową Świątynią, w której dokonuje się prawdziwy kult Ojca w Duchu Świętym (por. J 2, 13-22). Bóg daje Ducha z wysoka (por. J 3,5), rodząc w ten sposób swoje dzieci, wyzwalając je z więzów ciała oraz uzdalniając do prawdziwego kultu. Powiązanie Ducha z prawdą może być tutaj także aluzją do łączenia Ducha z darem objawienia¹⁸. Poprzez wspomnienie pory dnia (ok. godziny szóstej) Ewangelista może sugerować także godzinę Jezusowego krzyża. W Ewangelii pojawia się także motyw wiary wzbudzonej objawieniem się Jezusa¹⁹. Spośród bogactwa teologicznej treści Ewangelii Lekcjonarz eksponuje temat Ducha Świętego – źródła nowego życia, dawcy Bożej miłości. W pierwszym czytaniu skała, z której Mojżesz wyprowadził wodę, jest symbolem Chrystusa dającego „wodę” Ducha Świętego. W ten sposób Chrystus komunikuje wierzącym własne życie²⁰.

Również drugie czytanie (Rz 5, 1-2.5-8) wspomina o darze Ducha Świętego, dzięki któremu miłość Boga rozlana jest w sercach wierzących. Symbol wody został przywołany przez Pawła poprzez użycie terminu „rozlać” (Rz 5, 5). Dar Ducha oraz oczyszczenie nas z grzechów poprzez śmierć Jezusa na krzyżu jest wyrazem najwyższej miłości Ojca. W ten sposób lektura ta wskazuje na związek Ewangelii z pierwszym czytaniem: Chrystus – duchowa skała, udziela daru Ducha Świętego, który zaspokaja wszelkie

z komentarzem duszpasterskim. Kraków 2009 s. 823; L. Stachowiak. *Ewangelia według św. Jana. Wstęp, przekład z oryginału, komentarz.* Poznań 2008 s. 177.

¹⁷ Powiązanie symbolu wody z Duchem Świętym obecne jest już w Starym Testamencie (por. Iz 44, 3-4; 32, 5).

¹⁸ Według Ewangelisty Jana Jezus jest prawdą (J 14, 6). On objawia ludziom prawdę Ojca (por. J 8, 45; 18, 37). Duch Święty zaś jest Duchem prawd i Duchem Jezusa (por. J 14, 17; 15, 26).

¹⁹ Por. M. Masini. *Wielki Post, Wielkanoc, Zesłanie Ducha Świętego. Lectio divina. Rok A.* Kraków 2002 s. 46-63. W perykopie tej dostrzec można całą pedagogię, z jaką Jezus doprowadza Samarytankę do wiary w Niego (J 4, 19.26.29), aby w ten sposób dokonać całkowitej przemiany jej życia. Jezus rozbudza w niej najpierw religijną tęsknotę (J 4, 20.25), potem uzdalnia do wiary, aby móc wyjść naprzeciw tym pragnieniom i objawić jej swoją Osobę (J 4, 26). Kobieta ufa więc Temu, który jest przy niej obecny. W Nim wiara otrzymuje nowe siły i nowy impuls. Owocem tej wiary jest przyjęcie Ducha Świętego, a przez Niego Bożej miłości. Por. R. Schneckenburg. *Il Vangelo di Giovanni.* Cz. 1. Brescia 1973 s. 712.

²⁰ Por. Siedł. *Pareneza homilijna w polskim przepowiadaniu posoborowym* s. 64 n.

pragnienie, udziela życia i wprowadza w rzeczywistość Bożej miłości. Dzięki temu wierzący nie ulegają pokusie zwątpienia w Bożą obecność. Mają bowiem mocne doświadczenie Jego bliskości²¹. Doświadczenie Ducha, a co za tym idzie – świadomość Bożego synostwa prowadzi więc chrześcijanina do przeżywania swego życia i śmierci w perspektywie głębokiego zaufania. Na tym polega właśnie Ziemia Obiecana chrześcijanina. Przejście Izraelitów przez Morze Czerwone i wejście do Ziemi Obiecanej oznaczało definitywne uwolnienie się z niewoli egipskiej, będącej zawsze symbolem trwania w związkach z grzechem. Jest to aluzja właśnie do chrześcijańskiego chrztu (por. 1 Kor 10, 1 n.), w którym dokonuje się nasze wyzwolenie z niewoli grzechu i wejście do Ziemi Obiecanej nowego stylu życia.

Trzecia niedziela Wielkiego Postu jest okazją do odnowienia chrzcielnego daru Ducha Świętego, do przyswojenia łaski udzielonej poprzez obrzęd: „ja ciebie chrzczę [...]”. Przez chrzest w wodzie i Duchu zanurzający nas w Chrystusa otrzymaliśmy dar nowego życia (por. 1 Kor 12,3). Tym, co najważniejsze podczas chrześcijańskiego chrztu, jest właśnie namaszczenie Duchem Świętym, który jest zanurzeniem w śmierci i wywyższeniu Jezusa (por. J 7, 39; 16, 7; 1 Kor 6, 15; 12, 12). Namaszczenie Duchem Świętym jest tym, co zbawia wierzących (por. J 7, 39). Moc Bożej miłości staje się życiową energią każdego człowieka, który pragnie przyjąć ten dar. Ten, kto przyjął chrzest i przyłączył się do Chrystusa, doświadcza duchowego odnowienia. Każdy chrześcijanin we chrzcie staje się teoforyczny, to znaczy staje się nosicielem Boga w swoim ciele, na podobieństwo samego Chrystusa (por. 1 Kor 3, 16; 6, 19 n.; Ef 2, 21 n.; 1 P 2, 5). Dzięki temu chrzest staje się „obmyciem odradzającym i odnawiającym w Duchu Świętym” (Tt 3, 5; por. Ef 5, 26; 1 Kor 6, 11; Dz 22, 16; Ez 36, 25-27). Duch Święty dokonuje wewnętrznego obmycia i udziela człowiekowi duchowej odnowy – „nowego ducha” (por. Ez 36, 25-27)²².

²¹ Por. M. Marcheselli. *Interpretare i testi (3 domenica di quaresima)*. SdP 40:2008 nr 395 s. 102-104. Warto dodać, że wiara i miłość to dla św. Jana Ewangelisty dwa podstawowe doświadczenia ucznia Chrystusa. Poprzez wiarę bowiem człowiek poznaje Boga, a poznanie Boga pogłębia dynamikę komunii z Nim. Wiara z kolei wzrasta w miarę tego, na ile serce człowieka otwiera się na miłość objawioną w Chrystusie. Por. Schnackenburg. *Il Vangelo di Giovanni*. Cz. 1 s. 698-699.707.

²² W. Głowa. *Tekst formularzy mszalnych źródłem przepowiadania homilijnego*. W: „*Diliges Me? Pasce*”. *Księga jubileuszowa dedykowana biskupowi sandomierskiemu Wacławowi Józefowi Świerżawskiemu na pięćdziesięciolecie święceń kapłańskich 1949–1999*. T. 1. Sandomierz 1999 s. 355.

4. CZWARTA NIEDZIELA WIELKIEGO POSTU

Czytania czwartej niedzieli Wielkiego Postu zorganizowane są wokół daru oświecenia – symbolu Bożego objawienia, należącego zarazem do podstawowej symboliki chrzcielnej. To w tej niedzieli zatem, a nie w poprzedniej (jakby to mogło wynikać z Ewangelii) tematem przewodnim jest idea Bożego objawienia i oświecenie człowieka. Bohaterem Ewangelii (J 9, 1-41) jest niewidomy, który odzyskuje wzrok poprzez stopniowe rozpoznanie prawdy o Jezusie. Ewangelista przedstawia kolejne etapy oświecenia – dojścia do wiary w Jezusa. W centrum Ewangelii stoi Jezusowe wyznanie: „jestem światłością świata” (J 9, 5). Warto dodać, że ma to miejsce w święto namiotów. Jezus przypisuje sobie zatem ważny znak eschatologiczno-mesjanistyczny (por. Iz 49, 6; Za 14, 7; Wj 13, 21; Mdr 8, 3-4). Głównym bohaterem jest tu jednak niewidomy, który stawia stopniowe kolejne kroki w wierze, wyznając stopniowo, że Jezus jest człowiekiem (J 9, 11), że jest Synem Człowieczym (J 9, 35-38), że jest prorokiem (J 9, 17), że jest „od Boga” (J 9,33) oraz że jest Panem (J 9, 38). Warto dodać również motyw nie będący treścią wyznania ślepeca, że Jezus jest posłany przez Ojca (J 9,7). Mamy tu zatem pełnię chrystologii: Jezus jest prawdziwym człowiekiem, a zarazem prawdziwym Bogiem („od Boga”). Jest postacią historyczną, ludzką i zarazem boską (Synem Człowieczym). Jest posłanym przez Ojca – Jego słowem i obrazem, aby objawić Jego miłość – zbawcze dzieło. Jest prorokiem przekazującym Boże objawienie i wydobywającym na światło tajemnicę Boga. Jest w końcu Panem, któremu przynależy właściwa cześć i poddanie własnego życia²³. Niewidomy od urodzenia reprezentuje całą ludzkość, do której Jezus przychodzi (por. 9, 35), którą uzdrawia i prowadzi do światła wiary²⁴.

Pierwsze czytanie (1 Sm 16,1b.4a.6-7.10-13) ukazuje kolejny ważny etap historii zbawienia: lud Boży, po próbach na pustyni, bierze w posiadanie Ziemi Obiecanej i otrzymuje króla wybranego przez Boga, namaszczonego przez proroka, króla, którego potomek będzie oczekiwanym Mesjaszem. Warto podkreślić, że namaszczenie króla Dawida dokonuje w nim wewnętrznej przemiany – odtąd będzie w nim działał Duch Boży. Namaszczenie to w perspektywie drogi chrzcielnej może być aluzją do sakramentalnego na-

²³ Por. Masini. *Wielki Post, Wielkanoc, Zesłanie Ducha Świętego* s. 64-79; S. Fausti. *Rozważaj i głoś Ewangelię. Wspólnota czyta Ewangelię wg św. Jana*. T. 1. Kraków 2004 s. 320-343.

²⁴ Por. Schnackenburg. *Il Vangelo di Giovanni*. Cz. 2. Brescia 1977 s. 428.

maszczenia ochrzczonych bądź też namaszczenia błotem oczu niewidomego z Ewangelii, po którym ten staje się widzącym (ten gest również odnosi się do chrztu, który uwalnia z brudu grzechu). Pierwsze czytanie podkreśla też motyw widzenia: Bóg patrzy na serce, człowiek zaś tylko na to, co widoczne dla oczu. Kontrast ten może korespondować z niewiarą faryzeuszy z Ewangelii, którzy patrząc na to, co zewnętrzne, nie umieją rozpoznać w Jezusie proroka, Syna Człowieczego czy Pana, a wiarą niewidomego, który wierzy i „oddaje pokłon” Jezusowi (por. J 9,38). Związek pierwszego czytania z Ewangelią jest jak zwykle uwidoczniiony poprzez drugie czytanie (Ef 5,8-14). Wierzący, namaszczeni we chrzcie świętym stają się jeszcze mocniej niż król Dawid przemienieni wewnątrz do tego stopnia, że są „światłością”²⁵. Również i tutaj, podobnie jak w Ewangelii (niewidomy od urodzenia staje się widzącym po spotkaniu z Jezusem), pojawia się kontrast między widzeniem a niewidzeniem: „Niegdyś bowiem byliście ciemnością, lecz teraz jesteście światłością w Panu” (Ef 5, 8). Całe drugie czytanie należy odczytać w perspektywie chrztu. Sugerują to zwroty: bycie „w Panu” (w. 8), światło-ciemność (w. 8-14a), spać-budzić się, umierać-zmartwychwstawać (w. 14b). Stąd też zasadniczą część tej lektury jest wezwaniem do życia wedle „światłości” (duchowości chrzcielnej): unikanie bezowocnych uczynków ciemności (nierząd, bałwochwalstwo, nienawiść, spory, zazdrość, niezgoda, pijaństwo – por. Ga 5, 19-21), postępowanie według prawości, sprawiedliwości i prawdy. Pawłowi nie chodzi tu jednak o wyliczanie konkretnych uczynków chrześcijańskich. Postępowanie chrześcijanina określone jest tu za pomocą zwrotu: „Badajcie, co jest miłe Panu” (w. 10). To z kolei można odkryć jedynie wtedy, gdy pozostaje się w osobowym związku z Jezusem, w który wchodzi się poprzez chrzest święty i dar Ducha Świętego. Moralność chrześcijanina zatem to postępowanie według Ducha (por. Ga 5,16) i bycie w tym właśnie sensie „światłością w Panu”²⁶.

Niedziela ta stanowi także okazję do odnowienia obrzędu chrzcielnego: „Przyjmijcie światło Chrystusa” oraz gestu namaszczenia krzyżem zbawienia. Chrzest bywa też nazwany oświeceniem, ponieważ ci, którzy otrzymują pouczenie katechetyczne, zostają oświeceni w Duchu. Ochrczony, otrzy-

²⁵ Dla chrześcijanina „być w świetle” nie oznacza tylko być oświeconym jak ktoś, kto znajduje się w zasięgu oddziaływania światła (por. Ef 1, 18; Hbr 6, 4; 10, 32). Zwrot ten oznacza także bycie źródłem światła. Chrześcijanin jest światłem w tym sensie, że broni światła i udziela światła. Por. H. Schlier. *La lettera agli Efesini*. Brescia 1973 s. 373.

²⁶ Por. M. Marcheselli. *Interpretare i testi (4 domenica di quaresima)*. SdP 40:2008 n. 395 s. 118-121.

mawszy w chrzcie Słowo, „światłość prawdziwą, która oświeca każdego człowieka” (J 1, 9), „po oświeceniu” (Hbr 10,32) staje się „synem światłości” (1 Tes 5, 5) i samą „światłością” (Ef 5, 8) (por. KKK 1216)²⁷. Liturgia proponuje zatem kilka płaszczyzn interpretacji Ewangelii: niewidomy z Ewangelii podąża ku swemu oświeceniu, katechumeni odzyskują wzrok poprzez wiarę w Jezusa, uczestnicy wielkopostnej liturgii zaś widzą Jezusa w coraz jaśniejszym świetle i podejmują walkę z „uczynkami ciemności”²⁸.

5. PIĄTA NIEDZIELA WIELKIEGO POSTU

Zestaw z Lekcjonarza na tę niedzielę jest przykładem pełnej harmonizacji tematycznej wszystkich czytań. Motywem przewodnim jest temat przywołany już w trzeciej niedziel tego cyklu, mianowicie binomium: Duch – życie. W ewangelijnej perykopie o wskrzeszeniu Łazarza (J 11,1-45) Jezus objawia siebie jako zmartwychwstanie i życie. Jezus jest „życiem” dla innych, ponieważ posiada w sobie życie (por. J 1,4). To Jemu Ojciec dał władzę udzielania życia (por. J 5, 21.26). Jezus, płacząc nad grobem Łazarza, wyraża swój głęboki żal nad całą ludzkością, która dotknięta jest tragizmem śmierci. W swojej boskiej potędze udziela On zatem światu prawdziwego życia poprzez misterium swego zmartwychwstania. Intymna więź Jezusa z Ojcem, wyrażona poprzez gest modlitwy (por. J 11, 41b-42), stwarza życie tam, gdzie króluje śmierć. Główny sens perykopy odkryty jest w wersecie 4: „Choroba ta nie zmierza do śmierci, ale ku chwale Bożej, aby dzięki niej Syn Boży został otoczony chwałą”. Jezus przywraca Łazarzowi życie fizyczne, które jest zapowiedzią daru życia wiecznego. Cud ten jest zarazem zapowiedzią śmierci samego Jezusa. Wydarzenie to jest jednym z etapów uwielbienia Jezusa, które dokona się w pełni w Jego zmartwychwstaniu oraz darze Ducha Świętego apostołom. Znak wskrzeszenia Łazarza

²⁷ Por. M a s i n i. *Wielki Post, Wielkanoc, Zesłanie Ducha Świętego* s. 77.

²⁸ „W człowieku toczy się «nieustanna walka», tak w tym, który przychodzi do światła, jak i w tym, który pozostaje w ciemności. Kto przychodzi do światła, musi znosić opozycję ciemności, kto natomiast pozostaje w ciemności, dostrzega rozpraszanie się światła, czego nie jest w stanie zatrzymać. Jest to walka wewnętrzna w każdym z nas: «Ciało bowiem do czego innego dąży niż duch, duch do czego innego niż ciało, i stąd nie ma między nimi zgody, tak że nie czynicie tego, co chcecie» (Ga 5,17). Kiedy bowiem chcemy dobrze, czujemy opory ze strony zła; gdy czynimy źle, czujemy wyrzuty sumienia, ponieważ stworzeni zostaliśmy do dobra. Jest to dramat człowieka, w którym dokonuje się uciążliwe przejście z ciemności do światła, od śmierci do życia” (F a u s t i. *Rozważaj i głos Ewangelię. Wspólnota czyta Ewangelię wg św. Jana* s. 322).

(por. J 11, 27: Maria; 11, 45: Żydzi), a potem śmierci i zmartwychwstania Jezusa (por. J 20, 29), podobnie jak wszystkie „znaki” dokonane przez Niego (por. J 20, 31) prowadzą do wiary. W tym sensie w Ewangelii dnia dostrzec można dwie podstawowe linie tematyczne Lekcjonarza okresu Wielkiego Postu: przygotowanie do celebracji wydarzeń paschalnych oraz katechezę katechumenalną (itinerarium chrzcielne). Inicjacja chrześcijańska widziana jest tu jako uczestnictwo w wierze w życiu Zmartwychwstałego: kto umiera, wierząc w Jezusa, podąża ku życiu wiecznemu, kto żyje, wierząc w Jezusa, zmierza do nieśmiertelności. Perspektywa ta oddana została w Ewangelii w sposób następujący: „Ja jestem zmartwychwstaniem i życiem. Kto we Mnie wierzy, choćby i umarł, żyć będzie. Każdy, kto żyje i wierzy we Mnie, nie umrze na wieki” (J 11, 25-26)²⁹. „Życie”, które utożsamione jest z Jezusem i przez Niego jest udzielane, należy rozumieć jako ogół zbawczych dóbr pochodzących od Boga (por. J 5, 21.26; 14, 6). Udzielenie tego „życia” wymaga jednak od człowieka pewnej dyspozycji, jaką jest wiara. Poprzez wiarę i wybór Jezusa wierzący już teraz wkracza w życie wieczne, w „życie w obfitości” (J 10, 10) właściwe Temu, kto posiada Ducha³⁰.

Pierwsze czytanie (Ez 37, 12-14) ukazuje kolejny (w perspektywie cyklu A) etap historii zbawienia, jakim był powrót ludu wybranego z niewoli babilońskiej do Ziemi Obiecanej. Wydarzenie to było znakiem wypełnienia eschatologicznej odnowy – nowego stworzenia. Lud Izraela w niewoli babilońskiej był jakby martwy, stąd jego wyzwolenie opisane zostaje jako rodzaj zmartwychwstania (por. Ez 37, 12-13). Jest to znak działania Boga, który ożywia umarłych i powołuje do istnienia rzeczy, które nie istnieją (por. Rz 4, 17). Znak ten odnowi zaufanie Izraela do swojego Pana (por. Ez 37, 13-14). Bezpośrednim nawiązaniem do Ewangelii jest werset 14: „Udzielę wam mego ducha, byście ożyli”. Bóg wskrzesza Izraela tak, jak Jezus wskrzesi Łazarza, wyprowadzając go z grobu i „pozwalając mu chodzić”³¹.

Ta tematyka zostaje podjęta i rozwinięta w drugim czytaniu (Rz 8, 8-11). Obecny w Ewangelii i pierwszym czytaniu kontrast: życie – śmierć zostaje

²⁹ Por. A. Carideo. *Il lezionario del tempo di quaresima. "Se tu conoscesti il dono di Dio ..."*. W: AA.VV. *Il messale Romano del Vaticano II. Orazionale e lezionario*. Vol. 1: *La celebrazione del Mistero di Cristo nell'anno liturgico*. Torino 1984 s. 192 n.; Fausti. *Rozważaj i głos Ewangelii. Wspólnota czyta Ewangelie wg św. Jana* s. 383-386; Schnackenburg. *Il Vangelo di Giovanni*. Cz. 2 s. 580.

³⁰ Por. Masini. *Wielki Post, Wielkanoc, Zesłanie Ducha Świętego* s. 97-99.

³¹ Por. M. Marcheselli. *Interpretare i testi (5 domenica di quaresima)*. SdP 40:2008 n. 395 s. 135n.

tu uzupełniony przez dwa kolejne: Duch – ciało oraz grzech – usprawiedliwienie. W tym kontekście wskreszenie Łazarza jawi się jako symbol nowego życia człowieka ochrzczonego, uwolnionego od grzechu, który jest prawdziwą śmiercią człowieka. Św. Paweł podkreśla, że Duch Święty, nazywany „Duchem Bożym” i „Duchem Chrystusowym” (Rz 8, 9), mieszka w wierzących. Mocą tego Ducha Bóg „przywróci do życia śmiertelne ciała” wierzących. To „wskreszenie” odnosi się również do życia obecnego, stąd też pareneza homilijna powinna być wezwaniem do „życia według Ducha” (Rz 8, 9). Swoim moralnym postępowaniem ochrzczonego ma zatem dowodzić, jak bardzo śmierć i zmartwychwstanie Jezusa stały się w nim rzeczywistością; jak działają w nim zasady życia, które otrzymał na chrzcie świętym; jak sprawdza się w nim logika paschalna³². Aktualizowanie śmierci Jezusa w życiu wierzącego (uśmiercanie grzechów i skłonności „starego człowieka” obce Duchowi Świętemu) św. Paweł nazywa „codziennym umieraniem” (1 Kor 15, 31). Ta „codzienna śmierć” nie jest porażką, ponieważ aktualizując śmierć Chrystusa, prowadzi do zmartwychwstania. Taka postawa oznacza zarazem staczenie codziennej walki w swoim wnętrzu o supremację „Ducha” nad „ciałem” (por. Ga 5, 16)³³. Ta duchowa walka jest powtarzaniem i przeżywaniem w sobie bolesnego ukrzyżowania Chrystusa (por. Ga 5, 24). Z tego doświadczenia krzyża płynie jednak pewność zwycięstwa (por. Ga 6, 14) tak doczesnego, jak i wiecznego (por. Rz 7, 4; 8, 13; Ga 6, 8). Chrześcijańin podziela zatem w sobie śmierć i uwielbienie Pana³⁴. W takiej postawie ujawnia się prawdziwy paradoks chrześcijańskiego życia, które swe źródło ma w śmierci³⁵.

Chrześcijańska inicjacja widziana jest tu zatem jako udział w Duchu Chrystusa, który wprowadza wierzącego w rzeczywistość Jezusowego zmartwychwstania. Ochrzczonego dostępuje udziału w śmierci i zmartwychwstaniu Jezusa poprzez odpuszczenie grzechów i usprawiedliwiające działanie Du-

³² Por. K. Romanuk. *List do Rzymian. Wstęp, przekład z oryginału, komentarz*. Poznań-Warszawa 1978 s. 163-168.

³³ Dyk. *Współczesne przepowiadanie homilijne misteriów publicznego życia Jezusa* s. 231n. „Życie według ciała” to mentalność, według której człowiek absolutyzuje siebie samego i stawia swoje „ja” w centrum wszystkiego. W ten sposób gubi on sens swojego życia i swej zależności od Boga. Por. Marcheselli. *Interpretare i testi (5 domenica di quaresima)* s. 137.

³⁴ Zob. H. Misztal. *Chrzest: umrzeć z Chrystusem, by zmartwychwstać z Chrystusem. Chrzcielny charakter życia chrześcijańskiego wg Rz 6,1-11*. „Kieleckie Studia Teologiczne” 3:2004 s. 401-413.

³⁵ Por. Y.M.J. Congar. *Wierzę w Ducha Świętego*. T. 2: „Panem jest Duch i daje życie” (2 Kor 3,17). Warszawa 1995 s. 151.

cha Świętego. Zstępując do wody chrztu, w człowieku dokonuje się uśmiercenie ciała będącego narzędziem grzechu. Wychodząc z wody chrztu, wierzący wolny od grzechu współzmartwychwstaje z Chrystusem do nowego życia, stając się w ten sposób nowym człowiekiem (por. Rz 6, 3-11; Kol 2,11 n.; 3,9; Ef 2, 11-22; 4, 24). Jest to nowe stworzenie człowieka na obraz Boga (por. Ga 6, 15)³⁶. Piąta niedziela Wielkiego Postu cyklu A jest zatem okazją do odnowienia obrzędu chrzcielnego: „Znaczę ciebie znakiem krzyża świętego”, oznaczającego przyjęcie daru nowego życia, które realizuje się dzięki darowi Ducha.

*

Czytania Lekcjonarza na niedziele Wielkiego Postu cyklu A są zharmonizowane treściowo i mają za cel ukazanie chrzcielnego wymiaru okresu Wielkiego Postu. Z układu Lekcjonarza widać wyraźnie, że cykl ten podzielony jest na dwie części. Pierwsze dwie niedziele w perspektywicznym skrócie przedstawiają całą historię zbawienia: upadek pierwszych ludzi – zwycięstwo Jezusa nad potęgą zła – rozlanie się łaski na wszystkich ludzi; powołanie Abrahama – przemienienie Jezusa – naśladowanie posłuszeństwa Jezusa i Abrahama przez chrześcijan³⁷. Kolejne trzy niedziele mają charakter wybitnie sakramentalny. Kerygmat tych niedziel odwołuje się do poszczególnych etapów przygotowania katechumenów, którzy w czasie chrztu „umrą i zmartwychwstaną” z Chrystusem. Jest to również okazja do wezwania wszystkich ochrzczonych, aby bardziej przyłgnęli do Chrystusa i naśladowali Go. Dzięki temu będą mogli odpowiedzialnie i świadomie odnowić swoje przyrzeczenia chrzcielne w czasie liturgii Wigilii Paschalnej. Perykopy ewangelijne z trzeciej, czwartej i piątej niedzieli zaczerpnięte są z Ewangelii według św. Jana (J 4, 5-42; 9, 1-41; 11, 1-45) i pokazują kandydatom do chrztu, że gdy ktoś spotyka Chrystusa, to dokonuje się w nim konkretna przemiana: „przechodzi” z grzechu do łaski (trzecia niedziela), z ciemności do światła (czwarta niedziela), ze śmierci do życia (piąta niedziela)³⁸. Obecne w czytaniach mszalnych rzeczywistości wody, światła i zmartwychwstania symbolizują dar nowego życia w Duchu Świętym, którego Chrystus udziela wierzącemu.

³⁶ Por. K. Romanuk. *Sakramentologia biblijna. Zarys teologii sakramentów dla teologów, katechetów, duszpasterzy*. Warszawa 1994 s. 16.22.

³⁷ Por. A. Nocent. *La Quaresima*. W: *Anàmnesis*. T. 6: *L'anno liturgico: storia, teologia e celebrazione*. A cura di A. Chupungo. Genova 1992 s. 162.

³⁸ Dyk. *Współczesne przepowiadanie homilijne misteriów publicznego życia Jezusa* s. 177.

BIBLIOGRAFIA

- Alberta M.: Per una spiritualità dell'anno liturgico: dall'orazionale al lezionario. „Rivista liturgica” 73: 1986 nr 4 s. 491-507.
- AA.VV.: Cristo ieri, oggi, sempre. L'anno liturgico e la sua spiritualità. Bari 1979.
- Bergamini A.: Chrystus świętem Kościoła. Rok liturgiczny. Historia, celebrazione, teologia, duchowość, duszpasterstwo. Kraków 2003
- Bergamini A.: Quaresima. W: Liturgia. A cura di D. Sartore, A.M. Triacca, C. Cibien. Milano 2001 s. 1575-1586.
- Federici T.: La Bibbia diventa Lezionario. Storia e criteri attuali. W: Dall'esegesi all'ermeneutica attraverso la celebrazione. Bibbia e liturgia. T. 1. Ed. R. Cecolin. Padova 1991 s. 192-222.
- Okure T.: Ewangelia według św. Jana. MKPS s. 1300-1359.
- Sodi M.: Anno liturgico: tempi forti. W: Dizionario di Omiletica. A cura di M. Sodi, A.M. Triacca. Torino–Bergamo 1998 s. 51-59.

THE LENT ITINERARY OF BAPTISMAL REDISCOVERY
IN HOMILETIC PREACHING

Summary

Liturgical cycle A for the Lent makes an overt reference to baptism. The Sunday readings in that period are collected and organized in such a way as to gradually introduce the participants of the liturgy into the understanding and constant redefinition of the whole variety of aspects and meanings of baptism. The liturgical celebrations of the subsequent Sundays allow the faithful to re-experience and renew their comprehension of various aspects of the baptismal rite. The aim of homiletic preaching in this period is to help the faithful to deepen their understanding of the reality of which they became part through baptism and to make their life comply with the demands of baptismal spirituality. In this way, they will be able to renew their baptismal vows with full awareness and accountability during the celebration of the Easter Vigil.

Translated by Konrad Klimkowski

Słowa kluczowe: Lekcjonarz, cykl liturgiczny A, Wielki Post, chrzest, przepowiadanie homilijne.

Key words: Lectionary, liturgical cycle A, Lent, baptism, homiletic preaching.